

Deze bijlage hoort bij het artikel 'Hoe De Geleerde Man oud werd' in HeerlijkHeden 202, najaar 2024. Artikel en bijlage zijn geschreven door Martin Bunnik.

Klaaglied over De Geleerde Man

In 1859 schreef Jacob van Lennep het klaagdicht 'Weeklacht' naar aanleiding van de veranderde bestemming van de alom vermaarde herberg De Geleerde Man. Vanwege verminderde klandizie besloot de toenmalige eigenaar, ambachtsheer Willink, de herberg te sluiten. De eerste helft van dit gedicht is vooral een lofzang op De Geleerde Man, de herberg waar iedereen tot voor 1859 altijd gastvrij ontvangen werd. In de zevende strofe beschrijft Van Lennep zijn eigen weemoedige herinneringen aan de herberg en kastelein Jan Duijn, die in 1847 overleed. Vanaf strofe 8 begint de echte jammerklacht over de nieuwe situatie, waardoor menigeeen wordt benadeeld. In de slotstrofe roept Van Lennep de ambachtsheer van Bennebroek zelfs op zijn wrede besluit terug te draaien. Maar of daardoor De Nieuwe Geleerde Man aan de Bennebroekerlaan in 1865 verschenen is, weten wij niet.

Jacob van Lennep (1802-1868) was een Nederlandse schrijver, dichter, taalkundige en advocaat. Hij verbleef in de zomer vaak op Woestduin.

'Weeklacht.

Over de veranderende bestemming, gegeven aan een gebouw onder Bennebroek, van ouds beroemd onder den naam van: De Geleerde Man', door Jacob van Lennep.

Wat sterveling in Nederland
Heeft ooit den weg bereên,
Die Hillegom van Haarlem scheidt,
Wie heeft by u ooit aangeleid,
Zij' 't nog zoo lang geleên,
Die zich uw naam, Geleerde Man!

Met blijdschap niet herinnren kan?

Wat ruiter kwam uw deur voorby,
Die, hoe gejaagd hy was,
Niet strak den teugel had gekort,
En opgezien naar 't uithangbord
Of, later, naar het glas,
Waarop ge, o roem van Bennebroek!
Stondt afgebeeld met leêr en boek?

Des Eersten Willems rosge-span
Hield aan uw viersprong op:
Ja zelfs zoo menigwerf de held
Van Waterloo kwam aangesneld
In vliedenden galop,
Bedwong hy voor uw stal zijn ruïn,
En maakte een praatjen met Jan Duin

Werd, sinds de spoortrein al de pret
Van 't reizen glad bedierf,
De straatweg elders leêg en naar,
Toch beleeft ge aan wie als wandelaar
In Haarlems omtrek zwierf,
Aan ruiter, aan koetsier en paard,
Als pleisterplaats en stalling waard.

Toch bleeft ge, in 't blijde jaarsaizoen,
Het doel van meengen tocht,
Als net en cierlijk logement
In heel het land alom bekend,
Door vreemden zelfs bezocht!
Bezocht met wagen, koets en sjees,
Door Dames en zelfs Dominees.

Hoe dikwijls zaagt gy Praktizijns
Uit de omgelegen steên,
Bij u vergaêrd met d' eersten trein,
Den omvang tonen van hun brein,
Maar van hun maag meteen!
Wat tal van gasten, blij van geest,
Vereendet ge op partij en feest.

Wat heb ik zelf niet voor uw deur
Al uurtjens doorgebracht!
Gepraat, gelezen en geschaakt,
Met uw bezoekers my vermaakt,
Gekeken, nagedacht,
En lange pijpen bovenal
Gerookt, in onuitspreeklijk tal.

En thands! - Wij vinden huis en stal
Op d' eigen viersprong staan;
Maar huis- en staldeur – ach! - zijn dicht,
En stoel noch tafel - droef gezicht -
Lokt uit de verte ons aan:
En beeld en boek en leêr verdween

En met hen vlood gastvrijheid heen.

Wie thands een blijde rustplaats wensch,
Na 't hossen op den trein,
En naar den aêloude herberg vraagt,
Hij ziet er stalkecht meer noch maagd,
Noch wakk'ren kastelein,
Die, yvrig tot zijn dienst gereed,
Met blij gelaat hem welkom heet.

Wie thands den straatweg afkomt, kijkt
Te-leur-gesteld in 't rond.
Is hy van 't loopen flaauw en moê,
Hy mag heel naar "Graaf Floris" toe,
Of naar den "Zwarte Hond".
Men dwingt hem, van den rechte baan
Of her- of derwaart af te gaan.

Geen équipage meer, helaas!
Dat naar den viersprong rijdt.
Het is of ruiter en koetsier,
Ja zelfs of paard en ezeldier
Voortaan de plek vermijdt,
Waar welkomstgroet, noch lafenis,
Noch stalling meer te vinden is.

Luid klaagt de gaêrder van den tol,
Die niets te gaêren heeft:
Luid ambachtsman en levrancier,
Nu arbeid kwijnen en vertier,
Gelijk ze een herberg geeft.
Luid klaagt al wat in vroeger tijd
Hier samenkwam van wijd en zijd.

Herroep, herroep uw wreed besluit,
Gy Heer van Bennebroek!
Gebie! en dat in vollen glans,
De beeltnis des Geleerden Mans
Herrijs met leêr en boek:

Zijn gastvrij aanschijn lichte weêr
Gelijk voorheen, met boek en leêr

Informatie

De Zwarte Hond was een herberg op de hoek van de Bennebroekerlaan en de Schoollaan.
Graaf Floris was een herberg, later een koffiehuis, bij de spoorwegovergang met de Bekslaan.

De ambachtsheren van Bennebroek, Arnoud en Gerrit Willink, waren eigenaar van De Geleerde Man tussen 1855 en 1879.

Jacob van Lennep, 'Weeklacht. Over de veranderende bestemming, gegeven aan een gebouw onder Bennebroek, van ouds beroemd onder den naam van: De Geleerde Man', in *Holland, Almanak voor 1860*, Amsterdam, 1859.